

УДК 347.96.007.2

Гавренко Ю. П.

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто різноманітні підходи до визначення змісту інформаційної компетентності як результату освіти у загальному контексті професійної підготовки фахівця, подано визначення концепції інформаційної компетентності фахівця.

Ключові слова: інформаційна компетентність, інформаційна компонента, інформаційні технології, комп'ютерна компетентність, інформаційна грамотність.

Гавренко Ю. П. Информационная компетентность преподавателя иностранного языка в контексте высшего профессионального образования. В статье рассмотрены различные подходы к определению информационной компетентности как результата образования в общем контексте профессиональной подготовке специалиста, дается определение информационной компетентности специалиста.

Ключевые слова: информационная компетентность, информационная компонента, информационные технологии, компьютерная компетентность, информационная грамотность.

Gavrenko J. Information competence of foreign language teaching in the context of higher education. Different approaches to defining the results of education that deals with computer, information and telecommunication technologies are considered. The concept of specialist's information competence and its structure is defined.

Key words: information competence, information component, information technologies, computer-literacy.

В Україні прийнято низку базових документів, що окреслюють розвиток змісту освіти. Вже затверджено нові Державні стандарти базової та повної середньої освіти. Відбувається також розвиток стандартів вищої школи. Такі масштабні перетворення характерні для сучасних освітніх реформ не тільки в Україні, а й у багатьох країнах світу.

У всьому світі спостерігаються реформування освітньої галузі як постійний закономірний процес. Загальний характер освітніх реформ пов'язаний насамперед з інноваційними тенденціями розвитку змісту освіти, що забезпечують знання, навички та компетентності для особистісного розвитку, участі в демократичних процесах громадянського суспільства, адаптацію до сучасного ринку праці, здобуття вищої освіти та навчання впродовж життя.

Метою статті є визначення змісту інформаційної компетентності як результату освіти у загальному контексті професійної підготовки фахівця.

Болонською декларацією було визначено керівні принципи для європейських країн у встановленні системи відповідності й присвоєння академічних ступенів. Окрім прийняття декількох рекомендацій щодо зниження бар'єрів між освітніми системами в Європі, було домовлено про те, що:

- країни мають увести системи залікових одиниць, які допомогли б полегшити порівняння закінчених курсів і сприяли максимальному розширенню мобільності студентів;
- при здобутті академічного ступеня мають видаватися стандартизовані додатки до дипломів, документи, які містять детальну інформацію про навчання в повному обсязі, призначену для навчальних закладів і потенційних роботодавців. Академічні ступені мають також відповідати європейському ринку праці, а отже, бути свідомством кваліфікації при працевлаштуванні в галузі діяльності, за якою здобута освіта;
- країни мають вести систему вищої освіти, засновану на двох циклах: незакінчена вища освіта, тривалість якої три роки, й закінчена вища освіта [4].

Щоб зробити крок уперед у підході до відповідності університетських систем у всій Європі, потрібно подолати багато перешкод. Наприклад, різна тривалість програм курсів, мовний бар'єр, вартість, недостатня готовність відповідних бібліотечних ресурсів для студентів різних країн. Однією з умов успішного виконання Болонської угоди є прийняття низки взаємоприйнятних стандартів з викладання курсів електронним шляхом, оминаючи кордони. Для досягнення цієї мети необхідно підготувати людину до швидкого сприйняття й обробки великих обсягів інформації, оволодіння сучасними засобами, методами та технологією роботи з інформацією.

У складі компетентності на будь-якому етапі формування можна виділити чотири загальні елементи:

- мотиваційно-цільова складова вказує на наявність мотиву досягнення мети, готовність й інтерес до роботи, постановку й усвідомлення цілей інформаційної діяльності;
- когнітивна – розкривається як наявність інформаційних знань, умінь і здатність застосовувати їх у професійній діяльності; уміння аналізувати, класифікувати й систематизувати програмні засоби;
- операційно-діяльнісна – демонструє ефективність і продуктивність інформаційної діяльності, застосування інформаційних технологій на практиці;
- рефлексивна – забезпечує готовність до пошуку шляхів вирішення проблем, до їхнього творчого перетворення на основі аналізу своєї інформаційної діяльності, у зв'язку з тим, що обсяг знань, умінь, засвоєних за зразком, не забезпечує необхідний розвиток потенціалу особистості.

Інформаційна компетентність викладача іноземної мови – це складова його професійної компетентності, яка є інтегративною властивістю особистості, що виявляється у сукупності компетентностей технологічної, педагогічної і предметної (іноземна мова) сфери.

Проблеми формування інформаційної компетентності педагога досліджували Н. Н. Скопирев, А. О. Івонін, Н. Х. Насирова, В. В. Любезний, О. В. Іванова, О. Г. Смолянинова та ін. Зазначені автори характеризують інформаційну компетентність учителя як основу для ефективного отримання, опрацювання, передавання професійно значущих відомостей і вважають, що вона є невід’ємною складовою усіх компонентів педагогічної діяльності у запропонованих ними моделях професійної компетентності вчителя. Професійну компетентність викладача іноземної мови досліджували такі автори, як О. М. Мутовкіна, О. М. Шиян, Н. В. Гез та інші.

О. Овчарук, досліджуючи теоретичні засади компетентісного підходу у вітчизняній освіті, визначає такі загальні навчально-інформаційні вміння та навички:

- швидко актуалізувати й відтворювати потрібну інформацію;
- самостійно шукати нову інформацію в різних джерелах;
- вміти користуватися інформаційно-комунікативними технологіями;
- користуватися каталогами, складати бібліографію;
- користуватися різноманітною довідковою літературою;
- працювати з графіками, схемами, таблицями, картинками;
- знати й застосовувати прийоми швидкого читання;
- використовувати прийоми розуміння тексту;
- доскоро застосовувати загальнонавчальні вміння й навички.

Використання інформаційних технологій у професійній діяльності спричиняє виникнення нових підходів до результату освіти, йдеться про оволодіння навичками роботи з комп’ютерними, інформаційними та телекомунікаційними технологіями.

У сучасному вищому навчальному закладі – Міжнародному університеті Джонса розвивається Всесвітня бібліотека онлайн для онлайн-студентів, у якій можна щодня без вихідних отримати допомогу у бібліотекарів-консультантів. Студенти з усього світу одержують пароль, який надає їм прямий доступ до ресурсів бібліотеки. У період, коли чільне місце займають дистанційні програми освіти та коли все більшого значення набуває самоосвіта студентів, необхідно підготувати людину до швидкого сприйняття й обробки великих обсягів інформації, оволодіння сучасними засобами, методами та технологією роботи з інформацією.

Одним з найважливіших теоретичних узагальнень дискусії навколо поняття ключових компетентностей стало визначення представниками Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД) трьох категорій ключових компетенцій як концептуальної бази. Ними стали автономна діяльність, інтерактивне використання засобів, вміння функціонувати в їх соціально-гетерогенних групах.

ІТ значно підвищують ефективність засвоєння студентами знань, здійснюють індивідуальний підхід у здобуванні знань. Впровадження ІТ у навчальному процесі дає можливість поліпшити й результати вивчення іноземних мов у вищій школі.

Застосування ПК сприяє індивідуалізації процесу навчання – кожен учень працює так, як йому дозволяють його індивідуальні особливості, він має можливість зупинитися, подумати, виправити помилку.

Інтерактивне використання засобів передбачає розуміння загалу засобів, що надають особистості можливість взаємодіяти з навколишнім світом. Ключові компетентності, що належать до цієї сфери, – це:

- здатність активно застосовувати мову, символіку та тексти, тобто використання мови та символів у різноманітних формах і ситуаціях для досягнення цілей розвитку знань і власних можливостей, а це в свою чергу дає можливість розуміти світ і брати участь у діалогах, а також ефективно взаємодіяти з оточенням;
- здатність використовувати знання та інформаційну грамотність, що дає можливість особистості їх сприймати та застосовувати, використовувати їх як базис для формування власних можливих варіантів дії, позицій, прийняття рішень та активних дій;
- здатність застосовувати нові інтерактивні технології, яка передбачає не тільки технічні здібності, ІКТ вміння, а й обізнаність щодо застосування нових форм взаємодії із використанням технології, при цьому така компетентність надає можливість особистості адаптувати власну поведінку до змін у повсякденному житті.

Інформаційну компетентність ми розуміємо як здатність особистості орієнтуватися у потоці інформації, як уміння опрацювати різні види інформації, знаходити і відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися, на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов’язану з професійною діяльністю. Інформаційна компетентність є основним компонентом інформаційної культури, яка, у свою чергу, є частиною загальної культури особистості [3, с. 5].

Інформаційна компетентність є сукупністю трьох компонентів: інформаційна компонента (здатність до ефективної роботи з інформацією в усіх формах її представлення); комп’ютерна або комп’ютерно-технологічна компонента (що визначає уміння та навички роботи з сучасними комп’ютерними засобами та програмним забезпеченням); компонента застосування (яка визначає здатність застосовувати сучасні засоби інформаційних і комп’ютерних технологій до роботи з інформацією та розв’язання різноманітних завдань).

Комп’ютерна компетентність достатньо широко усвідомлюється як одна з цілей професійного навчання вчителів іноземної мови. Так, П. В. Беспалов визначає це поняття як інформаційно-технологічну

компетентність, яка не зводиться до розрізнених знань і навичок роботи на комп'ютері. Вона є інтегральною характеристикою особистості, здатністю до засвоєння відповідних знань і розв'язання завдань у навчальній і професійній діяльності за допомогою комп'ютера.

У дослідженні американської асоціації бібліотекарів для позначення знань, умінь і навичок студентів при роботі з інформацією, інформаційними та комп'ютерними технологіями використовують поняття комп'ютерна грамотність, технологічна грамотність й інформаційна грамотність. Останнє поняття трактують як набір здібностей, який є в індивідуумів і передбачає вміння визначати необхідність інформації, оцінювати її й ефективно використовувати. Отже, інформаційна грамотність – це навички роботи з інформацією у різних формах її пред'явлення.

Ю. Барановський і А. Беляєва визначають поняття «інформаційна культура особистості» як здатність і потребу фахівця використовувати доступні інформаційні можливості для систематичного й усвідомленого пошуку нового знання, його інтерпретації і поширення [1, с. 82].

Інформаційна культура пов'язана із соціальною природою людини. Вона є продуктом різноманітних творчих здібностей людини і виявляється у таких аспектах:

- у конкретних навичках використання технічних пристроїв (від телефону до персонального комп'ютера і комп'ютерних мереж);
- у здатності використовувати у своїй діяльності комп'ютерну інформаційну технологію, базовою складовою якої є численні програмні продукти;
- в умінні отримувати інформацію з різних джерел: як із преси, так і з електронних комунікацій, представляти її у зрозумілому вигляді й уміти ефективно використовувати;
- у володінні основами аналітичної переробки інформації;
- в умінні працювати з різною інформацією;
- у знанні особливостей інформаційних потоків у своїй сфері діяльності [2].

Можна виділити такі види інформаційної компетентності: інформаційну компетентність особистості та інформаційну компетентність фахівця. Основними елементами інформаційної компетентності фахівця є здатність до самостійного пошуку й обробки інформації, необхідної для якісного виконання професійних завдань; здатність до групової діяльності та співробітництва з використанням сучасних комунікаційних технологій для досягнення професійно значущих цілей; готовність до саморозвитку, необхідного для постійного підвищення кваліфікації і реалізації себе у професійній праці [5].

З вищевикладеного маємо зробити висновок, що завдання сучасної вищої школи полягає у тому, щоб:

- навчити студентів планувати свою інформаційну та інноваційну діяльність, здобувати знання самостійно, формувати творчий підхід до використання знань на практиці;
- формувати у студентів уявлення про розмаїття культур у світі, виховувати позитивне ставлення до культурних відмінностей, що сприяють прогресу людства та служать умовами для самореалізації особистості;
- створювати умови для інтеграції студентів у культури інших народів;
- формувати та розвивати вміння і навички ефективної взаємодії з представниками інших культур;
- виховувати студентів у дусі миру, терпимості, гуманного міжнародного спілкування.

Отже, формування інформаційної компетентності – це одне з важливих завдань професійної вищої школи, яке забезпечує успішне функціонування вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брановский Ю. Работа в информационной среде / Ю. Барановский, А. Белая // Высшее образование в России. – 2002. – № 1. – С. 81 – 87.
2. Баловсяк Н. Інформаційна компетентність фахівця / Н. Баловсяк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 5. – С. 21 – 28.
3. Гендина Н.И. Информационная культура личности: диагностика, технология формирования: Учебно-методическое пособие / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, И. Л. Скипор. – Ч.1. – Кемерово : КемГАКИ, 1999. – 146 с.
4. Гленн Р. Джонс. Як перекинути міст від складних проблем транснаціональної освіти до акредитації / Гленн Р. Джонс. – 2001. – № 2 – 3. – С. 101 – 112.
5. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.